رابطه رضایت از رشته تحصیلی با سلامت روان و پیشرفت تحصیلی در بین دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی اراک

زهره عنبری، حمیدرضا جمیلیان*، محمد رفیعی، مهین قمی، زهرا مسلمی

چکیده

مقدمه: توجه به رضایت از رشته تحصیلی و سلامت روان دانشجویان از جهت ارتقای توان علمی، میزان یادگیری و پیشرفت تحصیلی آنان از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. این مطالعه با هدف بررسی ارتباط رضایت از رشته تحصیلی با سلامت روان و پیشرفت تحصیلی در بین دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی اراک در سال ۱۳۹۱ انجام شد.

روش‌ها: در این پژوهش توصیفی همبستگی، رابطه بین رضایت از رشته تحصیلی با سلامت روان و پیشرفت تحصیلی در بین ۴۰۳ دانشجوی دانشگاه علوم پزشکی اراک که با روش نمونه گیری تصادفی طبقه‌ای از سه دانشکده پزشکی، پیراپزشکی و پرستاری مامایی انتخاب شده بودند، ارزیابی گردید. داده‌ها از طریق پرسشنامه استاندارد سلامت عمومی و پرسشنامه محقق‌ساخته رضایت از رشته تحصیلی جمع آوری شد. داده‌ها از با استفاده از ضریب همبستگی اسپیرمن وآزمون t مستقل تحلیل گردید.

نتایج: میانگین نمره رضایت از رشته تحصیلی در بین دانشجویان این دانشگاه ۱۲/۳۸±۶۱/۱۶ (از حداکثر ۹۰) و در حد متوسط بود. سلامت عمومی با میانگین (۱۰/۶۵±۲۶/۳۶)، وجود اختلال خفیف را نشان داد. بین رضایت از رشته تحصیلی با سلامت عمومی دانشجویان ارتباط معناداری وجود نداشت (r=-۰/۰۶۱ و p=۰/۲۲). اما بین رضایت از رشته تحصیلی با پیشرفت تحصیلی (r=-۰/۱۱۳ و p=۰/۰۲۴) و همچنین نمره سلامت روان با پیشرفت تحصیلی همبستگی معنادار و منفی وجود داشت(r=-۰/۱۶۶ و p=۰/۰۰۱).

نتیجه‌گیری: با توجه به نتایج حاصل از وجود ارتباط بین رضایت از رشته تحصیلی و سلامت روان و پیشرفت تحصیلی دانشجویان، توجه ویژه به اهمیت نقش اساتید مشاور، تقویت مراکز مشاوره در دانشگاه‌ها با هدف پایش وضعیت تحصیلی دانشجویان و شناسایی و فراهم نمودن خدمات درمانی لازم ویژه دانشجویان در معرض آسیب‌های روانی و بالاخره جلب مشارکت و تعامل خانواده‌ها با سیستم آموزشی در سطح دانشگاه‌ها، ضروری به نظر می‌رسد.

واژه‌های کلیدی: سلامت روان، پیشرفت تحصیلی، رضایت از رشته تحصیلی، دانشجویان علوم پزشکی، سلامت عمومی

مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی/ شهریور ۱۳۹۲؛ ۱۳(۶): ۴۸۹ تا ۴۹۷

مقدمه

ورود به دانشگاه، تغییرات عمده‌ای در زندگی اجتماعی، خانوادگی و فردی دانشجو به وجود می‌آورد بنابراین دوره دانشجویی مقطعی بسیار حساس بوده و توجه به موضوع سلامت روان دانشجویان، که به عنوان یکی از مؤلفه‌های مهم بهداشت عمومی محسوب می‌شود؛ حائز اهمیت است(۱و۲). اصطلاح سلامت روان برای توصیف سطح بهزیستی، شناختی، هیجانی و نشان دادن عدم ابتلا

*نویسنده مسؤول: دکتر حمیدرضا جمیلیان (استادیار) گروه روانپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی اراک، اراک، ایران..jamilian.hr @arakmu.ac.ir

دکتر زهره عنبری (استادیار)، دکترای تخصصی مدیریت بهداشت و درمان، مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی اراک، اراک، ایران. (dr.anbari@arakmu.ac.ir)؛ دکتر محمد رفیعی (دانشیار)، گروه آمار، دانشگاه علوم پزشکی اراک، اراک، ایران. (dr.rafieei@arakmu.ac.ir)، مهین قمی، دانش آموخته کارشناسی ارشد تکنولوژی آموزشی دانشگاه علامه طباطبایی. تهران، ایران. (ghomi_b@yahoo.com)؛ زهرا مسلمی، دانشجوی کارشناسی ارشد تکنولوژی آموزشی، دانشگاه اراک، اراک، ایران. (zmoslemi75@yahoo.com)

تاریخ دریافت مقاله: ۹۱/۱۱/۲، تاریخ اصلاحیه: ۹۲/۲/۷، تاریخ پذیرش: ۹۲/۲/۲۲

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-08]

به اختلالات روانی به کار می‌رود که به نوعی وجود قابلیت ارتباط موزون و هماهنگ با دیگران، تغییر و اصلاح محیط فردی و اجتماعی، حل تعارضات(Conflict) و تمایلات شخصی به طور منطقی(۳) و سازگاری مداوم با شرایط متغیر و تلاش برای تحقق اعتدال بین تقاضاهای درونی و الزامات محیط در حال تغییر، اطلاق می‌شود(٤). در واقع عدم برخورداری از سلامت روان، پیشرفت فرد و همچنین توانایی او را در انجام وظایف محوله دچار اختلال نموده و این امر منجر به عدم پیشرفت جامعه و عواقب ناشی از آن خواهد شد(٥).

بر اساس تحقیقات انجام شده توسط دانشکده بهداشت دانشگاه‌هاروارد و نیز آمار منتشر شده توسط سازمان بهداشت جهانی، اختلالات روانی به عنوان یکی از مهمترین و معنادارترین اجزای بار کلی بیماری‌ها به شمار می‌رود به‌طوری که ۱۱-۱۰/۵ درصد از بار کل بیماری‌ها، مربوط به بیماری‌های روانی است(۲). تحقیقات انجام شده در ایران نیز نشان می‌دهد توجه به سلامت روان دانشجویان، که به عنوان ارکان اصلی و مهم دانشگاه‌ها محسوب می‌شوند؛ حائز اهمیت بوده و از مؤلفه‌های مهم ایجاد سلامت روان در بین آنان، نگرش و رضایت‌مندی آنان نسبت به رشته تحصیلی است که خود به عنوان محرکی قوی در جهت ایجاد انگیزش، ارتقای سطح کیفیت آموزش و نیز پیشرفت تحصیلی به شمار می‌آید(٦و٧).

تحقیقات صادقیان و همکاران نشان می‌دهد رشته‌های پزشکی و زیر مجموعه‌های آن از جمله پر طرفدارترین رشته‌های دانشگاهی در کشور ایران بوده که دانشجویان این گروه‌ها در طی دوره تحصیلی خود به واسطه وجود عوامل فشارزایی چون محیط آموزش بالینی، مواجه بودن با بیماران و نیز فشرده بودن واحدهای درسی در دوره‌های کارآموزی و کارورزی، بیش از سایر دانشجویان به اختلالات روانی و عاطفی مبتلا می‌شوند(۸). البته عواملی نظیر عدم حمایت‌های اجتماعی، آشنا نبودن دانشجویان در بدو ورود به محیط دانشگاه، جدایی و دوری ازخانواده، عدم علاقه به رشته دانشگاهی، ناسازگاری با سایر افراد در محیط خوابگاه و کافی نبودن امکانات رفاهی و اقتصادی از جمله شرایطی هستند که می‌تواند مشکلات و ناراحتی‌های روانی و افت تحصیلی را ایجاد نماید(۹)، که ضمن تأثیر بر زندگی فردی، اجتماعی، تحصیلی و شغلی آنان در تربیت مدیران و برنامه‌ریزان آینده کشور نیز تأثیرگذار خواهد بود(۱۰). تحقیقات انجام شده در دانشگاه علوم پزشکی اراک نشان می‌دهد ۵۱٪ دانشجویان ناموفق دارای اختلال روانی-عاطفی بوده و دانشجویان در مقاطع تحصیلی بالاتر از موفقیت تحصیلی کم‌تری برخوردار هستند(۱۱).

از طرفی برخی تحقیقات نشان می‌دهد رضایت‌مندی از رشته تحصیلی روی سلامت روان و حتی پیشرفت تحصیلی دانشجویان تأثیرگذار است(۱۲). بنابراین، با عنایت به این که تاکنون این ارتباط در دانشگاه علوم پزشکی اراک ارزیابی نشده بود و انجام پژوهشهای متعدد در جامعه‌های پژوهش متفاوت برای نتیجه گیری نهایی در این زمینه ضروری به نظر می‌رسد؛ پژوهش حاضر با هدف "تعیین ارتباط بین رضایت از رشته تحصیلی با سلامت روان و پیشرفت تحصیلی در بین دانشجویان دانشکده‌های مختلف دانشگاه علوم پزشکی اراک در سال ۱۳۹۱" انجام شد.

روش‌ها

در این پژوهش توصیفی همبستگی که در سال ۱۳۹۱ و در بین دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی اراک انجام پذیرفت؛ ٤۱٥ دانشجو به صورت تصادفی و به شکل طبقه‌ای از ۱۲ رشته در بین دانشکده‌های پزشکی، پرستاری مامایی و پیراپزشکی و به نسبت جنسیت انتخاب شدند. معیار ورود دانشجویان، گذراندن حداقل دو ترم تحصیلی در این دانشگاه بود. بنابراین دانشجویان پایین‌تر از ترم دوم و یا دانشجویانی که

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-08]

حداقل دو ترم تحصیلی خود را در زمان انجام این مطالعه در این دانشگاه نگذرانده بودند، همچنین دانشجویان دوره پزشکی عمومی در مقاطع کارآموزی و کارورزی به دلیل عدم داشتن معدل کل (برای تعیین میزان پیشرفت تحصیلی) وارد این پژوهش نشدند.

داده‌های این پژوهش از طریق دو پرسشنامه مجزا شامل: پرسشنامه ۲۸ سؤالی سلامت عمومی (General Health Question) مشهور به GHQ28 گلدبرگ(۱۳) و پرسشنامه محقق‌ساخته ارزیابی رضایت از رشته تحصیلی، جمع‌آوری شد. پیشرفت تحصیلی نیز از طریق معدل کل ترم‌های قبل دانشجویان که از واحد مدیریت آموزش دانشگاه اخذ گردید؛ تعیین شد.

پرسشنامه سلامت عمومی GHQ، پرسشنامه‌ای است که در مطالعات داخلی و خارجی به منظور بررسی سلامت روان گروه‌های مختلف مانند دانشجویان، کارکنان و غیره از آن استفاده شده است(۱۱و۱٤). این پرسشنامه ۲۸ سؤالی، دارای چهار حیطه(هر حیطه ۷ سؤال) شامل: نشانه‌های جسمانی (Somatic symptoms)، اضطراب و اختلالات خواب (Anxiety and sleep dysfunction)، اختلال کارکردهای اجتماعی(Anxiety Social dysfunction) و حیطه افسردگی(Depression) بود. مقیاس پرسشنامه چهار درجه‌ای (خیر، کمی، زیاد و خیلی زیاد) است که برای آنها به ترتیب نمره صفر، نمره یک، نمره دو، و نمره سه، اختصاص داده شده بود. بنابر این نمره‌ی هر حیطه از صفر تا ۲۱ متغیر بود. حداقل و حداکثر نمره‌ی کل پرسشنامه صفر تا ۸٤ است. بنابراین کسب نمره ۲۲-۰ به منزله فقدان اختلال روانی، نمرات از ٤۰-۲۳ به منزله وجود اختلال روانی خفیف، نمرات ٦۰-٤۱ وجود اختلال روانی متوسط و نمرات ۸٤-٦۱ به عنوان وجوداختلال روانی شدید، تلقی گردید. نکته قابل توجه در پرسشنامه این است که کسب نمره بالا در مقیاس، نشان‌دهنده علایم مرضی بیشتر و به بیانی دیگر سلامت عمومی پایین‌تر و نمره پایین‌تر نشان‌دهنده حداقل علایم مرضی و سلامت عمومی بالاتر بود.

دیگر پرسشنامه مورد استفاده در این پژوهش محقق ساخته بود و از سه بخش شامل: مشخصات فردی دانشجو، سؤالات مرتبط با رضایت‌مندی دانشجو از رشته تحصیلی و بخش آخر به دو سؤال باز برای ذکر پیشنهاد دانشجو اختصاص داشت. بخش سوالات مربوط به رضایت از رشته تحصیلی، یک پرسشنامه ۱۸ سؤالی با مقیاس پرسشنامه پنج درجه‌ای (خیلی زیاد، زیاد، متوسط، کم و خیلی کم، نمره دهی از ۵ تا ۱) بود. نمره‌ی کل پرسشنامه در محدوده‌ی ۱۸ تا ۹۰ قرار داشت. کسب نمره ۱۸-۳۲/٤ بیانگر رضایت‌مندی خیلی کم، نمره ٤٦/۸-۳۲/۵ رضایت‌مندی کم، اخذ نمره ٦۱/۲-٤٦/۹ رضایت‌مندی در حد متوسط، اخذ نمره ۷۵/٦-٦۱/۳ رضایت‌مندی زیاد و اخذ نمره (۹۰-۷۵/۷) به عنوان رضایت‌مندی خیلی زیاد از رشته تحصیلی، در نظر گرفته شد. روایی پرسشنامه محقق‌ساخته مربوط به رضایت از رشته تحصیلی توسط تیمی متشکل از افراد صاحب‌نظر در رشته‌های آموزش علوم پزشکی، برنامه‌ریزی درسی و روانپزشکی و با استفاده از تکنیک دلفی (Delphi Technique)، تأیید شد. پایایی این پرسشنامه نیز از طریق محاسبه‌ی ضریب آلفای کرنباخ و به میزان ۰/۸۱ محاسبه و تأیید گردید. روایی و پایایی پرسشنامه سلامت عمومی (GHQ) در پژوهش‌های قبلی مورد تأیید قرار گرفته بود(۱۱و۱٤).

محققین با اخذ برنامه کلاسی دانشجویان از مسؤولین آموزش دانشکده‌های پرستاری و مامایی، پزشکی و پیراپزشکی، زمان مناسب برای توزیع پرسشنامه‌ها را در بین دانشجویان دانشکده‌ها، برنامه‌ریزی نمودند. به منظور رعایت ملاحظات اخلاقی در این پژوهش از ذکر نام و نام خانوادگی دانشجو امتناع گردید و دانشجو در صورتی که تمایل خود را به دریافت خدمات مشاوره‌ای اعلام نموده بود پیگیری توسط محققین جهت معرفی به روان پزشک و نیز دفتر مشاوره دانشجویی انجام گردید.

داده‌ها از طریق نرم‌افزار SPSS-16 وبا استفاده از

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-08]

آزمون ضریب همبستگی اسپیرمن برای تعیین ارتباط و آزمون t مستقل برای تعیین اختلاف بین متغیرها، تجزیه و تحلیل شد.

نتایج

از ٤١٥ پرسشنامه توزیع شده، ٤٠٣ پرسشنامه تجزیه و تحلیل شد. ٢٧١ نفر (٦٧/٢٪) دانشجوی دختر و ١٣٢ نفر (٣٢/٨٪) دانشجوی پسر، بودند.

میانگین نمره رضایت از رشته تحصیلی در بین دانشجویان دانشکده پرستاری مامایی (١٢/٩١±٥٨/٤٣) و در دانشکده پیراپزشکی (١٢/٢٨±٥٨/٨٩) و در حد متوسط ارزیابی شدند؛ اما میزان رضایت دانشجویان دانشکده پزشکی از رشته تحصیلی خود با میانگین(٨/٨٠±٦٧/٨٠)، در حد خوب ارزیابی گردید. در این پژوهش میزان رضایت از رشته تحصیلی در بین کل دانشجویان مورد مطالعه با میانگین (١٢/٣٨±٦١/١٦) در حد متوسط ارزیابی شد. میانگین نمره پرسشنامه سلامت عمومی در بین دانشجویان دانشکده پرستاری مامایی با میانگین (١١/٤٠±٢٦/٣٦)، دردانشکده پیراپزشکی با میانگین (٩/٧٠±٢٥/٣٧) و در دانشکده پزشکی با میانگین (١٠/٥٠±٢٧/٥٢) ارزیابی شد. که بیشتر از نقطه برش یعنی عدد ٢٣، و بیانگر اختلال در سطح خفیف در بین دانشجویان سه دانشکده بود.

فراوانی میزان اختلال خفیف در دانشجویان پزشکی بیش از دانشجویان دانشکده‌های پرستاری مامایی و پیراپزشکی ارزیابی شد. بر اساس ضریب همبستگی پیرسون بین میانگین نمره رضایت از رشته تحصیلی با میانگین نمره سلامت روان همبستگی معکوسی وجود داشت که این رابطه معنادار نبود (r=-٠/٠٦١ و p=٠/٢٢).

اما بین میانگین نمره رضایت از رشته تحصیلی با میانگین نمره پیشرفت تحصیلی دانشجویان همبستگی معناداری و منفی وجود داشت (r=-٠/١١٣ و p=٠/٠٢٤).

همچنین بین نمره سلامت روان و پیشرفت تحصیلی دانشجویان نیز همبستگی منفی و معناداری ارزیابی شد(r = -٠/١٦٦ و p=٠/٠٠١)؛ یعنی با افزایش سلامت روان (کاهش نمره در تست)، پیشرفت تحصیلی دانشجویان نیز افزایش می‌یابد.

تفاوت میانگین نمره رضایت از رشته تحصیلی دانشجویان پسر (١١/٩±٦٢/٤) با دانشجویان دختر (١٢/٥±٦٠/٥) از نظر آماری معنادار بود (جدول ١).

میانگین نمره سلامت روان دانشجویان پسر (١١±٢٦/٤) و دانشجویان دختر (١٠/٤±٢٦/٣) تفاوت معناداری نداشت(جدول ٢).

تفاوت میانگین نمره معدل دانشجویان پسر (١/٣±١٥/٢) با میانگین معدل دانشجویان دختر (١/٢±١٦/٢) به لحاظ آماری معنادار بود (جدول ٣).

جدول ١: مقایسه میانگین و انحراف معیار نمره رضایت از رشته تحصیلی به تفکیک جنس و نوع دانشکده در دانشگاه علوم پزشکی اراک در سال ١٣٩١

دانشکده	تعداد (درصد)	دختر	پسر	T	p
پرستاری مامایی	(٤٠/٧)١٦٤	١٣/٠٩±٥٧/٠٨	١١/٩٢±٦١/٨٠	-٢/١	٠/٠٣٤
پیراپزشکی	(٣١/٧)١٢٨	١٢/٣٨±٥٩/٧٩	١١/٩٧±٥٦/٨٢	١/٢	٠/٢
پزشکی	(٢٧/٦)١١١	٨/١٨±٦٧/٨١	٩/٧٠±٦٧/٨١	١٠/٩	٠/٩٨٥
کل	(١٠٠)٤٠٣	١٢/٥±٦٠/٥	١١/٩±٦٢/٤	-١/٤	٠/٠٠١

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-08]

جدول ۲: مقایسه میانگین و انحراف معیار نمره سلامت روان به تفکیک جنس و نوع دانشکده در دانشگاه علوم پزشکی اراک در سال ۱۳۹۱

دانشکده	تعداد (درصد)	دختر	پسر	t	p
پرستاری مامایی	(۴۰/۷)۱۶۴	۲۶/۵۱±۱۱/۳۹	۲۵/۹۷±۱۱/۵۲	۰/۲	۰/۷۸۷
پیراپزشکی	(۳۱/۷)۱۲۸	۲۵/۷۷±۹/۹۶	۲۴/۴۸±۹/۱۶	۰/۶	۰/۴
پزشکی	(۲۷/۶)۱۱۱	۲۶/۷۹±۹/۵۶	۲۸/۵۴±۱۱/۷۲	-۰/۸۵	۰/۳۹۲
کل	(۱۰۰)۴۰۳	۲۶/۳±۱۰/۴	۲۶/۴±۱۱	-۰/۰۸	۰/۹

جدول ۳: مقایسه میانگین و انحراف معیار پیشرفت تحصیلی به تفکیک جنس و نوع دانشکده در دانشگاه علوم پزشکی اراک در سال ۱۳۹۱

دانشکده	تعداد (درصد)	دختر	پسر	t	p
پرستاری مامایی	(۴۰/۷)۱۶۴	۱۶/۲۳±۱/۱۴	۱۵/۰۷±۱/۱۹	۵/۷	۰/۰۰۰۱
پیراپزشکی	(۳۱/۷)۱۲۸	۱۶/۵۲±۱/۱۲	۱۵/۷۳±۱/۰۸	۳/۷	۰/۰۰۰۱
پزشکی	(۲۷/۶)۱۱۱	۱۵/۷۴±۱/۴۶	۱۴/۹۶±۱/۵۶	۲/۶	۰/۰۰۸
کل	(۱۰۰)۴۰۳	۱۶/۲±۱/۲	۱۵/۲±۱/۳	۷/۲	۰/۰۰۱

بحث

این مطالعه با هدف بررسی رابطه رضایت از رشته تحصیلی با سلامت روان و پیشرفت تحصیلی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی اراک انجام گرفت.

بر اساس یافته‌های پژوهش، میانگین نمره میزان سلامت روان در کل نمونه مورد پژوهش، در محدوده اختلال خفیف بود. همچنین میزان رضایت از رشته تحصیلی در کل دانشجویان نیز در حد متوسط ارزیابی شد، اما این رضایت‌مندی در بین دانشجویان رشته پزشکی در حد خوب و در بین دانشجویان پرستاری مامایی و پیراپزشکی در حد متوسط ارزیابی شد که با نتیجه پژوهش انجام شده توسط ادراکی و همکاران که نشان دادند بیش از نیمی از دانشجویان پرستاری رضایت متوسطی از رشته تحصیلی خود داشتند(۱۵)؛ و با نتایج پژوهش فتاحی و همکاران نیز که دانشجویان پزشکی از رشته تحصیلی خود رضایت‌مندی داشتند(۱۶)؛ هم‌خوانی داشت. به نظر می‌رسد چون رشته پزشکی از پرطرف‌دارترین رشته‌های دانشگاهی است لذا دانشجویان این رشته، بیش از سایر دانشجویان در دانشکده‌های پرستاری مامایی و پیراپزشکی از رضایت‌مندی برخوردارند.

نتایج بررسی وضعیت سلامت روان دانشجویان، نشان‌دهنده وجود اختلال ضعیف بود که با پژوهش انجام شده توسط جهانی‌هاشمی و همکاران در دانشگاه علوم پزشکی قزوین که نشان دادند ۵۳/۵٪ دانشجویان، دارای یک اختلال خفیف هستند(۱۷)، و مطالعه دادخواه و همکاران در اردبیل که نمره سلامت عمومی دانشجویان را ۲۸/۱٪ ارزیابی نمودند(۱۰) و همچنین با مطالعه قمری و همکاران که در دانشگاه علوم پزشکی اراک انجام شد؛ هم‌خوانی داشت(۱۱). به نظر می‌رسد ورود به دانشگاه، تغییرات عمده‌ای در زندگی اجتماعی، خانوادگی و فردی دانشجو ایجاد می‌نماید و دانشجو در این دوره، با تغییرات عمده‌ای در روابط اجتماعی و انسانی روبرو می‌شود. در کنار این تغییرات باید به انتظارات و نقش‌های جدیدی اشاره نمود که همزمان با ورود به دانشگاه شکل می‌گیرد. قرار گرفتن دانشجو در چنین شرایطی، غالباً با فشار و نگرانی توأم بوده و عملکرد دانشجو را تحت تأثیر قرار می‌دهد. آشنا نبودن بسیاری از دانشجویان با محیط دانشگاه در بدو ورود، جدایی و دوری از خانواده، عدم علاقه به رشته دانشگاهی، ناسازگاری با سایر افراد در

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-08]

محیط تحصیل و کافی نبودن امکانات رفاهی و اقتصادی و نگرانی اشتغال در آینده از جمله شرایطی هستند که می‌تواند منجر به ایجاد مشکلات روحی، روانی و نیز افت تحصیلی در دانشجو گردد(۹).

یافته‌های این پژوهش نشان داد که بین رضایت از رشته تحصیلی و پیشرفت تحصیلی در بین دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی اراک، رابطه معنادار و منفی وجود دارد؛ به طوری که به نظر می‌رسد دانشجویان موفق از رشته تحصیلی خود رضایت‌مندی کم‌تری داشتند. در این مطالعه، میانگین معدل تحصیلی دانشجویان دانشکده‌های پرستاری مامایی و پیراپزشکی بیش از دانشجویان پزشکی بود؛ و این دانشجویان رضایت‌مندی کم‌تری نیز از رشته تحصیلی خود داشتند. البته شاید عامل اصلی، رشته تحصیلی و نه معدل باشد. هرچند احتمالا دانشجویان موفق در این رشته‌ها، به لحاظ برخوردار بودن از هوش، استعداد و پشتکار بالا، مستعد پذیرش در رشته‌های بالاتر دانشگاهی بوده‌اند و تحصیل در رشته‌های فعلی ایشان را ارضا نمی نماید. از طرفی وجود برخی توجهات ویژه به دانشجویان پزشکی در محیط آموزشی دانشکده‌های وابسته به دانشگاه علوم پزشکی اراک، احتمالا سبب شده حتی دانشجویان موفق سایر در دانشکده‌ها، علی‌رغم دارا بودن معدل تحصیلی بالا، از تحصیل در رشته فعلی احساس نارضایتی نمایند.

بر اساس مطالعه اسچانک (Schunk)، انگیزه تحصیلی بر خودکارآمدی دانشجویان تأثیرگذار است(۱۸). در این مطالعه، دانشجویان رشته پزشکی که از رشته تحصیلی خود رضایت‌مندی بیشتری داشتند؛ از پیشرفت تحصیلی کم‌تری برخوردار بودند به طوری که، میانگین معدل کل آنها پایین‌تر از دانشجویان سایر دانشکده‌ها بود. این موضوع را می‌توان چنین استدلال نمود که رضایت‌مندی دانشجویان پزشکی از رشته تحصیلی، به پذیرش آنها در پرطرفدارترین رشته دانشگاهی مربوط می‌شود اما پایین بودن پیشرفت تحصیلی آنها به این نکته مربوط می‌شود که عوامل فردی و محیطی مختلفی (آموزشی و غیر آموزشی) از جمله: فشرده بودن واحدها و محتوای درسی در این رشته، طولانی بودن مدت تحصیل و سایر عوامل، در پایین بودن میزان پیشرفت تحصیلی دانشجویان پزشکی تأثیرگذار بوده است که با نتایج مطالعه انجام شده توسط علی‌خوانی نیز تطبیق داشت(۱۹). نتایج حاصل از تحقیق مطلق و همکاران نیز نشان داد که دانشجویان موفق در مقایسه با دانشجویان ناموفق، رضایت کم‌تری از رشته تحصیلی خود داشتند(۲۰)، که این مطالعه نیز با نتایج پژوهش حاضر، تطبیق داشت؛ اما این موضوع با یافته‌های ادراکی و همکاران که نشان دادند بین میانگین رضایت از رشته تحصیلی و پیشرفت تحصیلی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد، همخوانی نداشت(۱۵).

در این مطالعه اختلاف معناداری بین رضایت از رشته تحصیلی در بین دانشجویان دختر و پسر وجود داشت به طوری که رضایت‌مندی دانشجویان پسر بیش از دانشجویان دختر ارزیابی شد. به‌نظر می‌رسد حس رقابت جویی، حس مقایسه و کمال در بین دانشجویان دختر بیش از دانشجویان پسر است که با یافته‌های پژوهش یوسفی و همکاران که نشان دادند دانشجویان پسر بیش از دانشجویان دختر از رشته تحصیلی خود رضایت داشتند؛ هم راستا بود(۲۱).

نتایج این پژوهش نشان داد که بین نمره سلامت روان وپیشرفت تحصیلی دانشجویان رابطه معنادار و منفی وجود دارد یعنی با افزایش سطح سلامت روان (کاهش نمره در پرسشنامه سلامت عمومی)، پیشرفت تحصیلی نیز افزایش می‌یابد که با نتایج دویو (Deveo) و ویگیلد (VIigild) که نشان دادند هرچه دانشجویان از سلامت روانی بالاتری برخوردار باشند، از پیشرفت تحصیلی بالاتری نیز برخوردار خواهند بود، همخوانی داشت(۲۲و۲۳). نتیجه اخذ شده با تحقیق لویس و

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-08]

همکاران که نشان داد دارا بودن سلامت جسمانی و روانی، خودکارآمدی بالاتری را به همراه خواهد داشت؛ هم‌سو بود(۱۸). همچنین توووار (Tovar) و همکاران نیز نشان دادند که بین علاقه‌مندی به رشته تحصیلی و همچنین مشکلات روحی–روانی، مالی و اشتغال دانشجویان با پیشرفت تحصیلی، ارتباط معناداری وجود دارد(۲٤). در واقع دانشجویان هدف‌ها را با در نظر گرفتن گنجایش وقدرت روانی خود تغییر می‌دهند و سلامت روانی، به عنوان بهترین محرک برای پیشرفت و موفقیت محسوب می‌شود. بنابراین هر چه فرد موفقیت بیشتری کسب نماید، کارآمدی او نیز ارتقا خواهد یافت(۲۵و۲٦). در مقابل، عدم سلامت روانی از پیشرفت و اعتلای دانشجو جلوگیری خواهد نمود که این امر در دانشجویان می‌تواند سبب ایجاد افت تحصیلی شود. از طرفی وجود اختلالات عاطفی و روانی سبب شود که بخش قابل توجهی از نیروی فکر، تقلیل یافته و دانشجو توان و علاقه لازم را برای انجام امور آموزشی نداشته باشد.

از محدودیت‌های این مطالعه، در نظرنگرفتن تأثیر متغیرهایی چون: وضعیت اقتصادی دانشجو، میزان رضایت از خوابگاه و برنامه‌های فرهنگی، امکانات رفاهی و تفریحی دانشگاه بر میزان رضایت‌مندی از رشته تحصیلی و سلامت عمومی دانشجویان بود؛ که پیشنهاد می‌شود سایر پژوهشگران پیرامون متغیرهای ذکر شده، مطالعاتی انجام دهند.

نتیجه‌گیری

میانگین سطح سلامت عمومی دانشجویان در محدوده اختلال خفیف ارزیابی شد و رضایت‌مندی ایشان از رشته تحصیلی در حد متوسط بود. لذا تقویت اساتید مشاور در سطح دانشگاه‌ها، فعال نمودن مراکز مشاوره در سطح دبیرستان‌ها و دانشگاه‌ها، شناسایی علائق و استعداد دانشجویان در انتخاب رشته تحصیلی و نیز برگزاری کارگاه‌های آموزشی در حفظ و ارتقای سطح سلامت روان دانشجویان، حائز اهمیت است. در این میان نقش خانواده و نیز سیاست‌گذاری جامع برای تقویت انگیزه در جوانان و ارتقای سلامت روان آنان در سطح دانشگاه‌ها و بالاخره رصد نمودن وضعیت پیشرفت تحصیلی دانشجویان و برنامه‌ریزی در جهت حل مشکلات آنان با هماهنگی اساتید و خانواده‌ها، به عنوان اثربخش‌ترین استراتژی‌ها تلقی می‌شود.

قدردانی

بدینوسیله مراتب سپاس‌گزاری خود را تقدیم به "جناب آقای دکتر شهرام یزدانی" می‌نماییم که رهگشای انجام این مطالعه در دانشگاه علوم پزشکی اراک بودند. همچنین از "دانشجویان عزیز در دانشکده‌های وابسته به دانشگاه علوم پزشکی اراک" که نهایت همکاری را در تکمیل پرسشنامه‌ها داشتند، تقدیر و تشکر می‌نماییم.

منابع

1. Ahamdian S. [rabeteh salamat ravan ba peshrafteh tahseli va roshde ejtemaee daneshjooyan Ramsar]. [dissertation]. Arak: Islamic Azad University Arak Branch; 2008:13. [Persian].
2. Abdolimasooleh F, Kaviani H, Khaghani zadeh M, Momeniaraghi A. [Baresee rabeteh farsoodegee shoghli ba salamat ravan]. Tehran University Medical Journal.2007; 65(6): 65-75. [Persian].
3. Milanifar B. [Mental Health]. Tehran: Ghomes; 2003: 74. [Persian]
4. Goldberg DF, Gater R, Sartorius N, Ustun TB, Piccinelli M, Gureje O, et al. The validity of two versious of the GHQ in the WHO study of mental illness in general health care. Psychological Medicine. 1997; 27(1): 191-7.
5. Berk LE. Infants, children and adolescents. 2nd ed. Boston: Allyn & Bacon; 1999: 211-13.
6. Mossalanejad L, Amini M. [Baresee ertebateh bain tahseel va salamat ravan dar 2 gorooh daneshjooyan sal avval va akhar daneshkadeh oloom pezeshki Jahroom]. The Quarterly Journal of Fundamentals of

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-08]

Mental Health. 2004; 6(21-22): 76-71. [Persian]
7. Gabriel P. Mental health in the workplace: situation analysis: United States. Gladnet collection in Cornell University ILR School.[Cited 2000 Jan 1].available from: http://digitalcommons.ilr.cornell.edu/cgi/
8. Sedeghian E, Heydarianpour A. [Avamele esteresza va erteat an ba salamat ravani daneshjooyan daneshgah oloom pezeshki Tehran].Hayat. 2009; 15(1): 71-80. [Persian]
9. Hossanee H, Moosavy MH. [The comparative study of health status of medical students and para-medical students trainee]. Journal of Gorgan University of Medical Sciences. 2004; 6(1): 101-107.[Persian]
10. Dadkhah B, Mohamadi MA, Mozafari N. [Mental health status of the students in Ardabil University of Medical Sciences]. Journal of Ardebil University of Medical Sciences. 2006; 6(19); 31-36 [Persian].
11. Ghamari F, Mohamadbeigi A, Mohamadsalehi N.[The Association between mental health and demographic factors with educational success in the students of Arak University of Medical Sciences]. Journal of Babol University of Medical Sciences. 2010; 12(suppl 1): 118-124.[Persian]
12. Arasteh M, Hadinia B, Sedaghat A, Charehjo N.[Assessment of mental health status and its related factors among medical and non medical staff in the hospitals of Sanandaj city in 1385]. Scientific Journal of Kordestan University of Medical Sciences. 2008; 13(3): 25-45.[Persian]
13. Goldebery D P. The detection of psychiatric illness by question naire. London: Oxford University press; 1972: 76-90.
14. Ventis LW. The relation ship between religion and mental health. Journal of social Issues. 1995; 51(2): 33-48.
15- Edraki M, Rambod M, Abdoli R. [The Relationship between nursing students' educational satisfaction and their academic success].Iranian Journal of Medical Education. 2011; 11(1):32-39.[Persian]
16. Fatahi Z, Javadi Y, Nakhaei N. [A survey on dentistry students' satisfaction with their discipline and some of the related factors].Strides in Development of Medical Education. 2004; 1(1): 32-40[Persian].
17. Jahani Hashemi H, Rahimzadeh Mirmahaleh S, Ghafelehbashi H, Sarichlou ME. [Investigating the mental health of the first and last year students of QUMS (2005)]. The Journal of Qazvin University of Medical Sciences. 2008; 12(2): 41-49. [Persian]
18. Schunk DH. Self-efficacy and academic motivation. The Journal of Educational Psychologist.1991; 26(3-4):207-213.
19. Alikhani Sh, Markazi Moghadam N, Zand Begleh M.[Evaluation of influencing factors of educational decline of nursing students of Army university of medical sciences between 2001 and 2004]. Journal of Army University of Medical Sciences of the I.R.Iran. 2006; 4(4(14)): 819-24. [Persian]
20. Motlagh MA, Porhosain A, Shakornia A.[Comparison of Achievement Motivation, academic stressors and psychological satisfaction between successful and unsuccessful students in school and field]. Iranian Journal of Medical Education. 2005; 5(suppl 14): 55. [Persian]
21. Firouznia S, Yousefi A, Ghassemi G. [The Relationship between Academic Motivation and Academic Achievement in Medical Students of Isfahan University of Medical Sciences]. Iranian Journal of Medical Education. 2009; 9(1): 79-84. [Persian]
22. DeVoe J, Fryer Jr GE, Hargraves JL, Phillips RL, Green LA. Does career dissatisfaction affect the ability of family physicians to deliver high-quality patient care. J family practice. 2002: 51(3): 223-8.
23. Vigild M, Schwarz E.Characteristics and study motivation of Danish dental students in a longitudinal perspective. European Journal of Dental Education. 2001; 5(3): 127-133.
24. Tovar E,Simon MA. Academic proation as a dangerous opportunity: factors influencing diverse college student success. Community College Journal of Research and Practice.2006; 30(7): 547-64.
25. Bahar E, Henderson AS, Mackinnon AJ. An epidemiological study of mental health and socioeconomic conditions in sumatera, Indonesia.Acta Psychiat Scand.1992; 85(4): 257-63.
26. Ciarrochi J, Deane FP,Anderson S. Emotional intelligence moderrates the relationship between stress and mental health.Personality and Individual Differences.2002; 32(2): 197-209.

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-08]

The Relationship between Students' Satisfaction with Major, Mental Health and Academic Achievement in Arak University of Medical Sciences

Zohreh Anbari[1], Hamid Reza Jamilian[2], Mohammad Rafiee[3], Mahin Ghomi[4], Zahra Moslemi[5]

Abstract

Introduction: *Attention to students' major satisfaction and mental health is important in promoting their learning and academic achievement. This study aims to investigate the relationship between satisfaction with major, mental health and academic achievement among students in Arak University of Medical Sciences in 2012.*

Methods: *In this descriptive-correlation study, relationship between satisfaction with major and mental health and academic achievement of 403 students in Arak University of Medical Sciences was assessed. Students were selected through stratified random sampling method from schools of Paramedics, Nursing and Medicine. Data were collected through the standard general health questionnaire (GHQ28) and a researcher-made questionnaire on major satisfaction. Data were analyzed using independent T-test and Spearman test.*

Results: *Students' mean score of satisfaction with their major was 61.16 ± 12.38 (out of 90) which was interpreted as about average. Their general health score was 26.36± 10.65 that showed a mild psychological distress. There was no significant relationship between major satisfaction and mental health and academic improvement (p=.22, r=-.061); but there was a significant negative relationship between academic achievement with satisfaction (p=0.024, r=-0.113) and mental health (p=0.001, r=-0.166).*

Conclusion: *It is important that special attention be paid to the role of supervisors, student counseling centers, students' academic achievement monitoring, identification and provision of the services needed for students at risk, and participation of their families.*

Keywords: Mental Health, Academic Improvement, Satisfaction of Field Study, Medical Sciences Students, General Health

Addresses:

[1] Assistant Professor of Management of Health & Treatment, Department of EDC, Arak University of Medical Sciences, Arak, Iran. Email: dr.anbari@arakmu.ac.ir

[2] (✉) Assistant Professor, Department of Psychiatry, Arak University of Medical Sciences, Arak, Iran. Email: jamilian.hr@arakmu.ac.ir

[3] Associate Professor of Biostatistics, Department of Statistics, Arak University of Medical Sciences, Arak, Iran. Email: dr.rafiee@arakmu.ac.ir

[4] Master of Science in Educational Technology, Graduated in Allameh Tabatabai University. Email: Ghomi_b@yahoo.com

[5] Master of Science Student in Educational Technology. University of Arak, Arak, Iran. Email: zmoslemi75@yahoo.com

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-08]